

ПО-ОСОБЕНИ ДУМИ В ГОВОРА НА СЕЛО ВЕЛЧЕВО, ВЕЛИКОТЪРНОВСКО

Олга Йорданова

Представените лексически материали от с. Велчево са събирани в продължение на няколко години. Самата аз по баща съм потомък на стар велчевски род. Моята цел бе да запиша думи, които не се срещат в книжовния език или, ако се срещат, имат нещо по-особено в произношението и в значението си.

Много малко са вече хората, които са носители на местния диалект. А и те са доста възрастни. Широките контакти с цялата страна (пък и с целия свят), доброто образование, обявяването на селото за вилна зона – всичко това отнема по нещичко от традиционния велчевски говор. И затова на мен ми се иска, съставяйки този речник, да оставя записана малка част от историята на селото.

В местния диалект на хората, живеещи в с. Велчево, откриваме черти както на мизийски, така и на балкански говори. Защо е така?

Селото е разположено в Търновската предбалканска котловина, чието изконно население е мизийско. Селището възниква към средата на XVII век. Първите му заселници са от с. Киселчово, което се е намирало на един километър югозападно от Велчево. Киселчово било разорено от кърджалийска банда, затова живеещите в него хора потърсили други места, където да се установят. Голяма група киселчовци се заселили в днешното Велчево – така се появило ново село. Докъм 1700 г. тук постоянно прииждали и усядали семейства от балканските колиби Деветаци (Въглевско), Дрента (Еленско) и др. От XIX век в землището на селото си купували лозя много еленчани и колибари, т.е. балканското влияние върху местния говор е перманентно. Смесването на мизийското и балканското влияние върху местния говор е налице и поради постоянното създаване на родствени връзки (женитби) с живеещите в съседните села и с балканджиите.

Черти на мизийски говор, характерни за диалекта в с. Велчево, са:

1. Липса на съгласни звуци **ф** и **х** (сичку, устъ, сѐки, л'ап, урò).
2. Съгласните **ф** и **х** минават в **ѣ** (слѣнчуѣкъ, йадуѣ).

Черти на балканския говор в местния диалект са:

1. Силна редукция на неударените широки гласни **а**, **е**, **о** в съответните тесни **ъ**, **и**, **у** (мàмъ, тàти, пòсну).
2. Съгласните пред глаголните окончания за 1 л., ед.ч. и за 3 л., мн.ч. сегашно време са меки (нòс'ъ, зъкрèп'ът).
3. Полупрегласен ятов изговор (жабъ, – жѣби, гул'ам – гулѣми).

За велчевския говор е характерно наличието на известен брой турски думи (бѣкшійш, ѣкъл). Вероятната причина за навлизането на турцизмите е необходимостта от общуване с официалните турски власти до 1878 г. Срещат се румънски (кѣрѹцѣ, пош) и руски (дн'дѹкѣ, питрѹшкѣ) думи, чиято поява свързваме с това, че много от селяните са били на гурбет в Румъния и Русия. Всички чуждици напълно са се подчинили на фонетичните закони на местния диалект.

Досега няма публикувани диалектоложки материали от с. Велчево. Този речник е създаден, без авторът да има претенции за цялостен обхват и представяне на местния говор.

А

а̀гни гл. нсв. – раждане на агне.

Фѣдѣтѣ пѣчнѣ дѣ съ а̀гни.

а̀нжѣк нарч. (тур.) – именно, анджак.

а̀ди межд. – хайде. **Ади дѣ пѣйми.**

а̀пл'у м. (гр.) – глупав човек, простак, хапльо. **Тѹкѣ нѹ а̀пл'уѹци н'а̀ѣ.**

Б

ба̀бини дивитѣни – празни приказки.

ба̀бѣ ж. – народна акушерка.

ба̀нѣ ж. – тестено ястие от разточени кори и сирене, масло, яйца и др., баница. **Гул'а̀мѣ ба̀нѣ.**

бат м. – обръщение към по-голям брат или към по-възрастен човек.

Бат Ра̀шку ут Килифѣриѹ.

бѐл'лѣнкѣ ж. – седянка за белене на царевични кочани, беленка. **Ш ѹдѣ нѣ бѐл'лѣнкѣ.**

бѣ̀ди мн. – плодове на черница. **Йа̀дуѹ бѣ̀ди.**

бир'кѣт м. (ар.-тур.) – плодородие, берекет. **Зѣ здра̀ви и бир'кѣт.**

бой м. (тур.) – рѣст. **Чувѣшки бой.**

бр'ѣзнѣ ж. – бразда. **Ра̀лту пра̀й бр'ѣзнѣ.**

буканѣци мн. – дървени чепици. **Та̀ти пра̀й буканѣци.**

бу̀лн'ѣѣ ж. – вид ядлива гѣба, булка. **Одиѹми зѣ бу̀лн'ѣѣци.**

бу̀ри ср. – малка бѣчва, буре. **Нѣл'а̀ѹ вѣну ф бу̀р'ту.**

бурѣйѣ ж. (тур.) – бѣчва, бурия. **Св'ѣтѣ Трѝфун слѣзѣ ут бурѣйѣтѣ.**

бѣд'ѣва̀ нарч. (ар.-тур.) – напразно, бадева. **Бѣд'ѣва̀ одиѹ.**

бѣ̀ир м. (тур.) – хѣлм, рид, бѣрдо, височина. **Нѣ Сла̀ѹчуѹ бѣ̀ир ѣмѣлу св'ѣтѣлишѣти.**

бѣ̀кл'ѣѣ ж. – малѣк плосѣк дървен сѣд с кръгла форма за вино и ракия, бѣ̀клиѣца. **Свѣдба̀р'ти нѣс'ѣт бѣ̀кл'ѣѣци.**

бѣ̀кра̀чи ср. (тур.) – малко медно котле, бакраче. **Бѣ̀кра̀чи з удѣ.**

бѣ̀кѣлѣйѣ ж. (тур.) – смесен магазин, бакалия. **Ф бѣ̀кѣлѣйѣтѣ да̀ѣт мѣслѣнки.**

б'ълйлкь ж. – жълто-бяла пръст за белосване, белилка. *Ш измàжъ стинити з б'ълйлкь.*

бъчѹъ ж. – голям дървен съд за течности, бъчва. *Нъл'аѹ? вѹнту ф бѹчѹъ.*

бъкшиш м. (пер.-тур.) – дребно парично възнаграждение, бакшиш. *Чурбъжййтъ фѹрли върху тулпàнъ бѹкшиш зъ румънкити.*

бъьчъ ж. (пер.-тур.) – зеленчукова градина, бахча. *Пулѹѹ бѹьчѹтъ.*

В

визѹт м. (фр.) – посещение: на всеки имен ден музиката посещава в домовете им именниците в селото; там музикантите получават пари и почерпка; посещение на младежите при именниците, където ги черпят. *Музикътъ оди нъ визѹт.*

вич'ърѹнкъ ж. – вечерна забава, вечеринка. *Утиѹм нъ вич'ърѹнкъ.*

вързàч м. – човек, който връзва снопите. *Ут пет-шес рѹкѹйки вързàчъ прàй сноп.*

вързвѹм гл. нсв. – съединявам чрез възел. *Вѹрзвѹм мàрт'ъничкь.*

въргàл'ѹм гл. нсв. – търкалям. *Прàсту съ въргàл'ѹ ф г'òлѹ.*

върлѹнъ ж. – дълъг прѹт. *З върлѹнъ зѹкрѹн'ѹм снòпти.*

Вър'ѹ гл. нсв. – движа се. *Дѹ му върѹ пу удѹ.*

Г

га нарч. – кога. *Га ш ѹдим?*

гàшти мн. – панталон. *Убѹ си гàштити.*

глуѹнкъ ж. – плод на глог. *Одиѹми зъ глуѹнки.*

г'òл м. (тур.) – специална локва в двора за каляне на свинете, гьол. *Прàсту съ въргàл'ѹ ф г'òлѹ.*

грàниц м., ед.ч., **грàнци** мн.ч. – навита на глава прежда, гайтан и др.; гранка.

грèздий м. обл. – дървена запушалка за бъчва. *Пут грèздийѹ слàгѹм чибѹл.*

грѹсти ср. – коноп. *Зьсѹдийѹми грѹсти.*

грѹстин прил. – конопен. *Устѹ ут грѹстин плат.*

гъвàнъ ж. – издълбано дървено корито, гавана. *Сулèнтъ рѹбѹ ѹ ф гъвàнтъ.*

Д

дàѹм гл. нсв. – 1. слагам в ръката на някого или поставям край него, 2. продавам. *Кой къкòту дàѹ нъ пѹрѹ дѹ стàѹ.* 3. раждам – за нива, плодно дърво.

дѹгѹм гл. нсв. – копая. *Дѹгѹм з фѹрлèѹ'ѹ.*

дн'òѹкъ ж. (рус.) – забава, провеждана следобед от 15 до 17 часа. *Утиѹм нъ дн'òѹкъ.*

дòдъ гл. св. – идвам, пристигам. *Ш дòдъ у вас.*

дòл'ън чувèк – безчестен човек.

дòхтур м. (лат.) – лекар, доктор. *Дòхтуръ ми кàзь.*

дрèшкъ ж. – блуза. *Кàкъ ублèчи нòъ дрèшкъ.*

дулàп м. (пер.-тур.) – вдлъбнатина в стената с капаци, долап. *Зимì л'ап
ут дулàп'ъ.*

д'угèрин м. (пер.-тур.) – който строи къщи и други сгради, дюлгерин. *Ф
сèлту н'аъ д'улгèри.*

дръвник м. – място, където са подредени дървата за горене.

дръгумàнин м. (ар.) обл. – водач на дружина жътварки, драгоманин.

Е

ем сз. (пер.-тур.) нар. – и. *Ем пèйът, ем игрàйът.*

Ж

жèбишки кунцèрт – жабешки концерт: пее се един и същи куплет, но всеки следващ певец го започва отначало, когато предходният започне втория ред.

жъмàл м. (ар.-тур.) – зидана стенна печка, джамал. *Жъмàлъ тòпли ўбъў.*

З

збор м. – събор. *Илàти ми нъ збор.*

звèр'ъ съ гл. нсв. възвр. – чудя се. *Ко ми съ звèриши?*

зилèн тор – неузряла тор.

зòти мн. – плетени от вълна къси чорапи. *Бàбъ уллèти зòти.*

зъбун м. (ар.-тур.) – мъжко сако от дебел плат. *Тàти си кўпи зъбун.*

зъкàчкъ ж. – сватосване. *Зъкàчкътъ стàль ф думъ мумътъ.*

И

игрàйъ гл. нсв. – 1. забавлявам се. *Дицътъ игрàйът.* 2. пристъпвам и подскачам според свирня. *Игрàйъ нъ урòту.*

иди́н пу врѣгъ – да ударя, да бия. *Ш ти дам иди́н пу врѣтѣ?*

ич нарч. (пер.-тур.) – никак, хич. *Ич гу н'аъ.*

Й

йъмàк м. – меден калайдисан плитък съд. *Зъчèрпўм вину з йъмàк.*

йъмурлўк м. (тур.) – мъжко наметало от дебел плат, ямурлук.

йърмъ ж. (тур.) – смесени царевично и ечемично брашно и трици за храна на животните, ярма. *Зъбъркѣй йърмътъ зъ прàсту.*

йърумèлкъ ж. – домашна мелница за ярма, ярмомелка, преносно: прекалено приказлива уста. *Зътури́ си йърумèлкътъ.*

йьстѣк м. – парник, ястѣк. *Д'аду пудгòтви йьстѣк'ъ.*

йьър м. (пер.-тур.) – обор за едрия впрегатен добитък, яхър. *Кунèти
сп'ят ф йьър'ъ.*

К

ка̀пъ ж. (лат.) – шапка. *Мудѣрнѣ ка̀пъ.*

квас м. – култура от микроскопични гъбички, която предизвиква ферментация. *Ба̀бѣ зѣмѣси тистѣту з квас.*

кипчѣ ж. – медено калайдисано котле с чучур и дрѣжка, кипча. *Зѣчѣрнѣм вѣну з кипчѣ.*

кисѣйъ ж. – малка торбичка от плат, където си слагали парите, кесия. *Та̀ти си нѣси кисѣйѣтъ ф жѣбѣ нѣ гѣшити.*

кѣс'ѣлцѣ ж. – 1. кисела ябълка, киселица. *Бра̀ѣми кѣс'ѣлци.* 2. плачлив, капризен човек. *Гул'ѣмъ си кѣс'ѣлцѣ.*

кихцѣ ж. – намотан в единия край на дървена прѣчка парцал, който се използва за бърсане на пещта. *Ма̀мъ убѣрсѣ з мо̀крѣ кихцѣ пиштѣ.*

клѣнзѣ ж. – детска игра: с чукачетата се цели забита в земята прѣчка, кленза, която е охранявана от дете с тояга. *Вулувѣрчитѣтъ игрѣйт нѣ клѣнзѣ.*

кл'укѣр'ѣ гл. нсв. – занимавам се с клюки. *Жинѣти кл'укѣр'ѣт.*

кл'ускѣ ж. – дървен капан за птици, клюска. *Мо̀дъ дѣ пра̀йѣ кл'уски.*

ко мест. – въпросително местоимение за нещо, какво. *Ко кайш?*

кот мест. – относително местоимение за нещо, каквото. *Кот кайш.*

кѣчинъ ж. – 1. помещение за свине, кочина. *Пра̀сту ѣ ф кѣчинѣтъ.* 2. мръсно жилище. *Ф т'ѣх и кѣт ф кѣчинъ.*

крѣйънцѣ ж. – детска игра, жоманка, криеница. *Дицѣтъ игрѣйт нѣ крѣйънцѣ.*

крѣшънцѣ ж. – слаба алкохолна напитка от диви круши, крушеница. *Пригѣтвиѣми крѣшънцѣтъ.*

кукуруѣгу ср. – прическа на малко момиче: част от косата е вързана с ластик на темето, а другата е пусната. *Мумѣчту си вѣрзѣ кукуруѣгу.*

кулѣчи ср. – козунак. *Ба̀бѣтъ пичѣ кулѣчи.*

култѣчъ гл. нсв. – окършвам разклоненията на доматения стрѣк с цел да остане основното стѣбло. *У̀три ш култѣчим думѣтту.*

кулѣ ж. – 1. дървено превозно средство с колелета, кола. *У̀тиѣм з кулѣтъ ф грѣдѣ?* 2. товар, колкото една кола. *Зѣка̀рѣѣ иднѣ кулѣ дѣрвѣ.*

кѣмбѣлкѣ ж. обл. – джанка, кумболка. *Сѣбѣрѣм кѣмбѣлки.*

кумшѣйъ м. (тур.) – съсед, комшия. *Ѡд'ѣт пу кумшѣйѣти.*

купѣн м. – голям куп. *Жѣтту сѣ збѣрѣ нѣ купѣн.*

кура̀п м. – голям дървен съд с продълговата форма и с чучур, в който се събира и мачка грозде, кораб. *Качѣѣми кура̀бѣ нѣ кулѣтъ.*

кѣрник м. – помещение за кокошки. *Прибирѣ кукѣшкѣти ф кѣрник'ѣ.*

курѣбѣ ср. (ар.-тур.) – курабия. *Ба̀бѣ пичѣ курѣбѣтъ.*

кусѣчкѣ ж. – женска прическа, плитка. *Ка̀кѣ ѣмъ дѣе кусѣчки.*

кусѣр м. (тур.) – недостатѣк. *Зѣжънѣ сѣ, чи дѣ си чуйш кусѣрти.*

кушѣрѣ ж. – заградено място за овце, кошара. *Фѣѣти сп'ѣт ф кушѣрѣтъ.*

к'у̀фи ср. – продълговата кошница с едно превезло. *Мамъ вър̀и з к'у̀фи приз рѣкѣ.*

къбул'ѣ гл. нсв. – понасям. *Ти ни мѣ къбулѣиши.*

кълцу̀ни мн. (ит.) – високи “ботуши” от дебел вълнен плат, върху които се обуват цървули, калцуни. *Н'ѣм кълцу̀ни.*

къпелѣ ж. (ит.) – мъжка шапка с периферия, капела. *Тати си кѹни къпелѣ.*

кървѣвѣицѣ ж. – колбас от дебели свински черва, които се пълнят с късчета дроб, месо и др., кървавица. *Пр'асну мисѣ зъ кървѣвѣицѣ.*

кърпѣ ж. – 1. четвъртит къс платно за бърсане на ръце, пешкир, кърпа. *Мѣйѣт си рѣцѣти и ги бѣриѣт з кърпѣ.* 2. забрадка. *Жинѣтѣ ѣ з кърпѣ нѣ глѣѣтѣ.*

къру̀цѣ ж. (ит.-рум.) – кола, но с железни оси. *Нѣтуѣариѣми къру̀цѣ.*

кърѣкѣнѣжу м. (тур.-гр.) нар. – таласѣм, караконджул. *Ф гурѣтѣ живѣѣй кърѣкѣнѣжу.*

късѣпин м. (ар.-тур.) – който коли добитѣк, касапин. *Идѣт късѣпни дѣ кѣл'ѣт прѣсту.*

кът – 1. предл., при сравнение, като. *Пѣиши кът жѣбѣ.* 2. сз., подчинителен съюз. *Кѣт дѣйши, и гѣдѣрим.*

къшти ср. – помещението с огнище и водник. *Бѣбѣ гѣтѣи ф кѣштиту.*

Л

лад'ѣн прил. – не много студен, хладен. *Удѣтѣ ѣ ладнѣ зъ къпѣни.*

л'ап м. – изпечено тесто от брашно, хляб. *Нѣрѣжѣ л'ап.*

лапѣм гл. нсв. – храня се. *Ланѣй бѣрзу.*

лиг'лу м. – 1. на който му текат лиги, лигльо, 2. който капризничи (за деца), 3. невъзпитан, неприятен човек.

лиѣник м. – клонки от дървета и храсти с листа, които са струпани на едно място и се използват за храна на животните.

лугѣсъ ж. (гр.) – родилката до 40-я ден след раждането. *При лугѣстѣ ни сѣ нѣскѣли кѣтки.*

лѣзгѣм сѣ гл. нсв. възвр. – пѣрзѣлям се, хлѣзгам се; преносно: *Вѣр сѣ лѣзгѣй.*

л'ѣдѣсѣм гл. нсв. – намазвам с рядѣк пласт, заглаждам. *Кулѣчту сѣ л'ѣдѣсѣ з ѣл'уѣ и ѣйцѣ.*

М

мамѣ ж. – майка ми. *Мамѣ ми дѣди л'ап.*

мил си ѣжѣ глѣѣтѣ – за невкусно ядене.

мишкѣ ж. – мишница. *Сѣрбѣ мѣ пѣт мишкѣтѣ.*

мѣжѣн м. (ар.-тер.) – петмез, маджун. *Мѣжѣн ѣт слѣткѣ трѣстѣкѣ.*

мѣйтѣп м. (пер.-тур.) – шега, закачка, майтап. *Мѣйтѣп дѣ стѣѣ.*

мѣмѣлигѣ ж. – качамак, мамалига. *Брѣшинѣ зѣ мѣмѣлигѣ.*

мъмьтъркъ ж. (тур.) – вид ядлива гъба, манатарка. *Одиўми зъ мъмь-търки.*

мърйз'ъ гл. нсв. – бия. *Ш тъ мърйз'ъ.*

мъълъ ж. (ар.-тур.) – 1. част от селище, квартал, махала. *Од'ят пу мъълътъ.* 2. малко откъснато селище.

Н

надинцъ ж. – суров колбас в тънко черво, наденица. *Пр'асну мисò зъ надинцъ.*

н'аъ гл. нсв. – 1. няма. *Н'аъ рънò.* 2. не е тук. *Н'аъ гу.*

ни частица – без ударение придава отрицателен смисъл на цялото изречение, не. *Ни мòъ дъ дòдъ.*

нужник м. – тоалетна. *Нужникъ ù нъ д'òръ.*

нуштуй мн. – дървено корито за месене на тесто, ношви. *Тистòту шъ фт'аъ ф нуштуйти.*

нъпал'ъ гл. св. – да запаля. *Т'ати нъпали òгън пут нависъ.*

нъс'аждъм гл. нсв. – разстилам житото по хармана. *Нъс'аждъм житту пу ърманъ.*

нътр'уф'ън прил. (гр.) – нагласен, накичен, натруфен. *Нътр'уф'ънъ жинò.*

О

òд'ъ гл. нсв. – запътвам се някъде с известна цел. *Музикътъ òди нъ визит.*

òжъ м. (пер.-тур.) – мохамедански свещеник и учител, ходжа.

П

панд'ълъ ж. (нем.) – кордела, пандела. *Муми'чи з панд'ълъ на кусътъ.*
пизул м. – ниша в стената на курник или дървено сандъче, постлани със слама, където кокошките снасят яйца.

пийанцъ м. – алкохолик, пиан човек, пияница. *Ф селту н'аъ пийанци.*

пирдашъ гл. нсв. (пер.-тур.) – бия, пердаша. *Д'аду мъ пирдаши.*

питрушкъ ж. (рус.) – магданоз.

пишкър м. (пер.-тур.) – кърпа за лице или ръце, пешкир. *Булкътъ дър'аъ гòстити з пишкери.*

плевник м. – сграда за сух фураж. *Ф плевник'ъ ùмъ нòу синò.*

плив'алкъ ж. – селскостопански инструмент: прилича на нож с дълга дървена дръжка, плевялка. *Плив'ò з плив'алкътъ.*

пòсну нарч. – без мазнина, без месо, постно. *Зъ Бòдни вèчир гòтуйм пòсну.*

пòстъ м. – издълбано от камък корито, постав. *Сипи удò ф пòстъ.*

пош м. (рум) – кърпа за бърсане на пот и пр. *Д'аду зп'аъ пош ф пòйсъ.*

пр'аси мн. – свиня. *Нърану пр'асту.*

прошки мн. – вратата на къщата. *Утурì прòшкити.*
 привèзлу ср. – дръжка на кошница. *К'уфту ìмъ идну привèзлу.*
 прикип'ъ гл.св. – да изсъхна и дозрея. *Житту дъ прикипì фъ мбар'ъ.*
 прик'ъ ж. (гр.) – невестински дар, прикия. *Ф сьнтъ зькарÿт прик'ътъ ф думъ нъ мумчету.*
 приснèмъм гл. нсв. – обирам с вила едрата слама по време на вършитба.
Приснèмъм едрътъ сламъ.
 приствълèний ср. – театър, концерт, представление. *Учинìц(и)те ш давът приствълèний.*
 пулувìнкъ ж. – шиник, половинка. *Пулувìнкъ з сèми.*
 путòнцъ ж. нар. – 1. дебела дъска, използвана за под на волска кола, върху столовете и между ритлите. 2. таванско помещение.
 пьдушкъ ж. (рус.) – възглавница.
 пьнèр м. – кошница с две малки дръжки, панер. *Сьбраÿми шÿмъ ф пьнèр'ъ.*
 пьнцъ ж. – разлат и дълбок съд за ястие, паница. *Сипì боп ф пьнцътъ.*
 пьпÿр м. обл. – царевица, папур. *Прибраÿми пьпÿр'ъ.*
 пьпÿр'ьнцъ ж. обл. – царевични стъбла без кочаните, използвани за храна на животните. *Прибìръм пьпÿр'ьнцътъ.*

Р

рàn'ъ гл. нсв. – давам храна, храня. *Бабъ рàни прàсту.*
 рàспус м. (рус.) – разпускане на чобани (9.XI – денят след Димитровден).
Ûтри ù рàспус.
 рейс м. – автобус. *Чакъм рейс'ъ.*
 рибник м. – ястие, приготвяно на Никулден.
 ризъ ж. – женско или мъжко бельо. *Пьмÿчнь б'аль ризъ.*
 рикль ж. – преграда за кола, ритла. *Слагъм снòпинити рикли.*
 ришету ср. – вейлка, решето. *З ришету вейъ житту ут сламтъ.*
 румьнкì мн. – жътварки, слизаци от планинските села.
 рьзвълèну мумйчи – девойка, която е загубила девствеността си преди брака.
 рькййъ ж. (ар.-тур.) – силно алкохолно питие, ракия. *Вър'ъ рькййъ.*
 рьмòникъ ж. (гр.) – музикален инструмент, който прилича на акордеон хармоника. *Свìр'ъ нъ рьмòникъ.*
 рьнъ ж. – ядене, храна. *Бабъ гòтÿи рьнътъ.*
 рьсийл'ьн м. (рус.) – прислужник в кметството, разсилен. *Кметъ прàти рьсийл'ьйъ.*
 рьчèнцъ ж. – народен танц, ръченица. *Ньс'акъди пу пьт'ъ играйът рьчèнцъ.*
 рьчкъм гл. нсв. – 1. слагам. *Рьчкъм чÿшки ф бòбъ.* 2. разбутвам, разбърквам. *Рьчкъм òгьн'ъ.*

С

сàжък м. – железен триножник. *Бàбъ т̀ури т̀енж̀ъръ н̀ъ сàж̀ък'ъ.*

с̀еки мест. – който и да е между себеподобните, всеки. *С̀еки гу знай.*

с̀истр̀ъ ж. – 1. дъщеря на едни и същи родители спрямо останалите им деца, сестра. *Тя ми ù с̀истр̀ъ.* 2. помощница на лекар със специална подготовка. *С̀истр̀ътъ гу уб̀оди.*

с̀ички мест. – всички. *С̀ички ùд̀ът.*

с̀ичку мест. – всичко. *Н̀ос'ъ с̀ичку.*

скриж̀ер м. – свидлив човек. *Буйàнъ Скриж̀ер'ъ.*

сл̀ънчу̀ъкъ ж. обл. – слънчоглед. *Учу̀к̀юми сл̀ънчу̀ъкътъ.*

см̀уг̀ънкъ ж. – детска игра: забита в земята пръчка, децата я целят с тоягите си, за да я смугнат, т.е. съборят. *Вулув̀арчит̀ътъ игр̀ай̀ът н̀ъ см̀уг̀ънкъ.*

с̀объ ж. (унг.) – стая, соба. *Прибир̀и с̀ъ ф̀ с̀об(ъ)т̀ъ.*

с̀ръкм̀е ср. – мрежа за риболов, серкме.

с̀тр'àъ ж. – долна крайна част на покрив, който излиза извън стените, навес, сушина, стряха. *С̀лаг̀ът ùъ д̀ъ с̀ъ̀ни пут с̀тр'àт̀ъ.*

с̀тън̀ок м. (рус.) – дървена рамка, на която закрепят одрана от животно кожа, за да съхне. *Уп̀в̀ът к̀ож(ъ)т̀ъ н̀ъ с̀тън̀ок.*

с̀търч̀угъ ж. – част от волска кола, с помощта на която се удължава колата.

сурв̀ачкъ ж. – сурвакница. *Диц̀ътъ с̀ъм̀и си пр̀ай̀ът сурв̀ачкити.*

суфр̀ъ ж. (ар.-тур.) – трапеза, маса, софра. *Суфр̀ътъ ù п̀лнъ з ù̀адини.*

с̀ыйв̀ан м. (пер.-тур.) – 1. чердак, сайвант. *С̀ыйв̀ан з од̀ърчи.* 2. навес.

Т

т̀ати м. – баща ми. *Т̀ати ут̀иди зь д̀ърв̀а.*

т̀ес мест. – показателно местоимение за по-близък предмет, тези.

т̀ос мест. – показателно местоимение за по-близък предмет, този.

трѝор м. (фр.) – земеделска машина, която отделя плевата, дребните зърна и другите примеси в житото. *Прит с̀ийд̀бъ ж̀итту с̀ъ убр̀ь̀от̀уъ з трѝор.*

труш̀ийъ м. (пер.-тур.) – консервирани в солена вода зеленчуци, туршия. *Р̀ък̀ийъ з труш̀ийъ.*

тр̀ъвнъ ж. обл. – плетен конусовиден кошер за пчели, тръвна. *К̀лп̀ак'ъ ù к̀ът(у) тр̀ъвнъ.*

т̀уй мест. – показателно местоимение за близък предмет, това. *Виш т̀уй д̀ър̀уд̀.*

тулп̀ан м. (пер.-тур.) – бяла памучна четириъгълна забрадка. *Житв̀аркити си сл̀ойъ тулп̀анти.*

туп̀ор'ъ сь гл. нсв. възвр. – надигам се, стърча. *Уд̀зàт ми с̀ъ туп̀ори р̀из̀ътъ.*

тупуришкѣ ж. – дрѣжка на брадва, топориска. *Счѹни ми съ тупуришкѣтъ.*

тѹргѣм, тѹр'ѣм гл. нсв. – слагам, добавям. *Тѹрни мѹлку сол.*

турѣшти ср. – място на двора, кѣдето се събира естествената тор, торище.

тъпѣнар м. – тъпак. *Гул'ѹм си тъпѣнар.*

тъпѣнжѣй м. (гр.) – който бие тъпан, тъпанджия. *Тѣпѣнжѣйтъ бий тѣпѣн'ѣ нѣ свѹдбѣтъ.*

тѣс мест. – показателно местоимение за по-близѣкъ предмет, тази. *Тѣс мош ли ѣѣ пузнѹйш?*

У

убѣт прил. – тъмен (за цвят). *Гѹшти ф убѣт цѹ'ат.*

убрѣчишти ср. – място, кѣдето се прави служба, оброчище. *Утѣѣм нѣ убрѣчиштиту.*

ѹбуѹ нарч. – добре, хубаво. *Убуѹ виш.*

убѹѣм гл. нсв. – 1. обличам панталон, 2. навличам на краката си обувки. *Убуѹм си гѹштти и цѣрѹлти.*

угнѣшти ср. – място в дом, кѣдето се кладе огѣн, огнище. *Гѹтѹ'ѣ нѣ угнѣштиту.*

угрѹдѣ ж. – плет, стобор, натрупани клони и пр. около нещо, за да го предпазват, ограда.

удѣнѣ ж. – воденица. *Удѣнѣтъ нѣ д'ѹду Дѹчу.*

удѹѣм гл. св. – говоря за някого, злословя. *Удѹѣѹми сѣчки.*

удѣ ж. – вода. *Дѣ ѹѣри пу удѣ.*

узр'ѹл тор – угнила тор.

ѹличѣ ж. – коридор в кѣща.

умрѣзнѣ гл. св. – измрѣзна. *Зим'ѣтъ съ урѣ дѣлбѣку приз исинтѣ, чи дѣ умрѣзни приз зѣмтѣ.*

унѹй мест. – показателно местоимение за далечен предмет, онова. *Виш унѹй дѣрво?.*

ѹркѣ ж. – изработен дѣрвен прѣт, на който се привѣрзва кѣделя, за да се преде, хурка.

урѣшти ср. – хорище. *Утѣѣм нѣ урѣштиту.*

урѣ ср. – хоро. *Нѣс'ѹкѣди пу нѣт'ѣ игрѹйт урѣ.*

устѣ ж. – отвор на пещ.

утѣѣм гл. нсв. – отивам. *Утѣѣм нѣ нѣѹтѣ.*

ушѹѣ м. (пер.-тур.) – 1. сушени плодове, ошав, 2. компот от сушени плодове.

Ф

фѹшѣ ж. (рум.) – ивица от кожа, фаша. *Фѹшѣ зѣ цѣрѹли.*

(ф)ѹстѣ ж. – пола. *Лѣл'ѣ нѣси длѣнѣ и гѣрнѣ (ф)ѹстѣ.*

фцъ ж. – домашно животно, което дава вълна, овца. *Изүйиди фцети.*
фънелъ ж. (фр.) – плетена вълнена жилетка, фанела. *Бабъ уплети фънелъ зъ какъ.*
фърлец м. – права лопата, хвърлец. *Дигъм з фърлецъ.*
фърл'ъм гл. нсв. – хвърлям. *Фърл'ъм буклук'ъ.*

Ц

ц'ъгулар м. – така бил наричан селският гъдулар. *Ц'ъгулар'ъ свіри пу свадби.*
ц'ъгүлкъ ж. – гъдулка. *Свир'ъ нъ ц'ъгүлкъ.*

Ч

чёркүъ ж. – християнски молитвен дом. *Винчавъ ги ф чёркүъ.*
чешъ гл. нсв. – смъквам зърното и накълцвам житните стъбла с диканята. *Чешъ житту з дикан'тъ.*
чибул м. – малка дървена бъчва, чебър. *Нлийъм вину ф чибул.*
чиститкъ ж. – поздравителна картичка. *Чиститкъ ут дъштур'ътъ.*
чубанин м. (пер.-тур) – овчар, пастир, чобанин. *Той ỳ чубанин ф селту.*
чүкянкъ ж. – семянка за изчукване на слънчогледовото семе от питите, чуканка. *Ш ỳдъ нъ чүкянкъ.*
чурбъ ж. (тур.) – супа, чорба. *Чурбъ ут агнишки дрибулуй.*
чурбъжйй м. (тур) – собственик, чорбаджия. *Чурбъжййтъ къдилосүъ рънтъ.*
ч'ърүенкъ ж. – вид ядлива гъба, гълъбка. *Браүйми ч'ърүенки.*
ч'ърүпкъ ж. – твърда чуплива обвивка на плод или яйце, черупка. *Ориуъ ч'ърүпкъ.*

Ш

ш/ъ/ частица – ще: за образуване на бъдеще време от глаголите.
шушл'үпкъ ж. – зелената обвивка на ореховия плод, обелка от картофи и пр.

Ъ

ъба ж. (ар.-тур.) – 1. дебел вълнен плат, аба, 2. горна мъжка дреха от такъв плат.
ъбъжйй м. (тур.) – шивач, който шие аби, абаджия.
ъкъл м. (пер.-тур) – ум, разум, акъл. *Ни ми даъй къл.*
ъмбар м. (пер.-тур.) – помещение за съхраняване на зърнени храни, хамбар. *Прибраүйми житту ф ъмбар'ъ.*
ърман м. (пер.-тур.) – място за вършитба, харман. *Вършөүйми нъ ърман'ъ.*
ърмъган м. (пер.-тур.) – подарък, армаган. *Нос'ъ ърмъган зъ майстур'ъ.*